

Η ρωμαιοκαθολική αντίληψη των σχέσεων πίστης και θρησκείας στα μέσα του 20ού αι.

Επιστήμες / Επιστήμη & Θρησκεία

Πέτρος Παναγιωτόπουλος, Αν. Καθηγητής Θεολογικής Σχολής ΑΠΘ

[Προηγούμενη δημοσίευση: <https://www.pemptousia.gr/?p=179611>]

Σε εκείνη τη συνάντηση η ομιλία του Πάπα είναι απολύτως προσαρμοσμένη στο πλαίσιο της εποχής αλλά και της περίπτωσης. Σχολιάζει τις φιλοσοφικές αποδείξεις της ύπαρξης του Θεού, που συνοψίζονται στους «πέντε τρόπους» του Θωμά Ακινάτη. Ως γνωστόν αυτοί αφορούν το (αριστοτελικής έμπνευσης) κινούν ακίνητον, το επιχείρημα της πρώτης αιτίας, το κοσμολογικό επιχείρημα και τα επιχειρήματα εκ του βαθμού και εκ του σχεδίου.

Τα επιχειρήματα του Πίου είναι μάλλον φιλοσοφικά και όχι επιστημονικά. Οι αναφορές του στην επιστήμη έχουν δευτερεύουσα σημασία. Ωστόσο, καθώς ο ίδιος ήταν ενθουσιώδης θαυμαστής της επιστημονικής έρευνας, δεν παρέλειψε να περιγράψει τα πρόσφατα αποτελέσματα στους τομείς της φυσικής, της βιολογίας, της χημείας και της κοσμολογίας. Θεωρείται μάλιστα πολύ πιθανό την ομιλία αυτή

να την ετοίμασε ο γηραιός Άγγλος φυσικομαθηματικός και ακαδημαϊκός Edmund Whittaker (1873-1956), γνωστός για την ενασχόλησή του με τις σχέσεις επιστήμης και θρησκείας.

Στην ομιλία του ο Πίος XII προτείνει να εξεταστεί εάν η σύγχρονη επιστημονική κατανόηση του κόσμου καλείται πλέον να διορθώσει ή να τελειοποιήσει μερικούς από τους θωμιστικούς τρόπους για να αποδείξει την ύπαρξη του Θεού, ειδικά σε εκείνες τις πτυχές τους που φαίνεται να παρεμποδίζουν τη φυσική τάξη, και εστιάζοντας ιδιαίτερα στους τρόπους της ενδεχομενικότητας (3ος) και τελικότητας (5ος). Το κείμενο επικεντρώνεται στην ιδέα ότι βρισκόμαστε σε ένα σύμπαν που βρίσκεται σε συνεχή μετασχηματισμό και της οποίας η εξέλιξη δείχνει, στο φιλοσοφικό επίπεδο, την ύπαρξη ενός τελικού σκοπού. Το έκτακτο και το τελικό, ισχυρίζεται ο Πίος XII, είναι δύο έννοιες που η επιστήμη δεν αμφισβητεί και που μπορούν επομένως να χρησιμοποιηθούν σε φιλοσοφικά επιχειρήματα που έχουν επίσης νόημα για τους επιστήμονες. Υπάρχουν όμως αναφορές στο Big Bang, στη δημιουργία του σύμπαντος και στο Βιβλίο της Γένεσης στο κείμενο; Η αλήθεια είναι πως ναι, αλλά αξίζει να τις δει κανείς προσεκτικά.

Είμαστε το έτος 1951. Για εκείνη την περίοδο αξίζει να θυμηθούμε ότι είχαν δημοσιευτεί μόνο τα αποτελέσματα που σχετίζονταν με το νόμο απόστασης-ταχύτητας για την απομάκρυνση γαλαξιών (δηλ. η ανακάλυψη και ο σχετικός νόμος του Hubble), ενώ ακόμη δεν είχε ανακαλυφθεί η κοσμική ακτινοβολία υποβάθρου (που βρέθηκε τελικά για πρώτη φορά το 1964). Ερευνώντας για τη φύση της αρχικής «ουσίας» από την οποία ξεκίνησαν όλα, ο Πίος XII δήλωνε:» Κάποιος περιμένει μάταια μια απάντηση από τη φυσική επιστήμη, η οποία όμως ειλικρινά δέχεται ότι αυτό είναι ένα αδιάλυτο αίνιγμα. Είναι επίσης αλήθεια ότι το ανθρώπινο πνεύμα που έχει ικανότητα φιλοσοφικής διερεύνησης είναι σε θέση να διεισδύσει πιο βαθιά στο πρόβλημα».

Συνεπώς, το πρόβλημα της προέλευσης του σύμπαντος είναι ένα φιλοσοφικό πρόβλημα και όχι καθαρά επιστημονικό. Ο Πάπας προχώρησε σ' αυτήν την κατεύθυνση, ισχυριζόμενος ότι ένας νους, εμπλουτισμένος πλέον με την επιστημονική γνώση, θα θεωρούσε την παρούσα κατανόηση του σύμπαντος συμβατή με την ιδέα της δημιουργίας του σύμπαντος από το τίποτα, από έναν Δημιουργό Θεό. Σε αυτήν την προοπτική, δεν είναι ούτε η επιστήμη ούτε η επιστημονική μέθοδος που προέχει, αλλά ο άνθρωπος που διαθέτει επιστημονική γνώση, μαζί με τις φιλοσοφικές και υπαρξιακές του σκέψεις. Με τα λόγια του ίδιου: «Είναι αναμφισβήτητο ότι ένας νους που φωτίζεται και εμπλουτίζεται από τη σύγχρονη επιστημονική γνώση, η οποία αξιολογεί νηφάλια αυτό το πρόβλημα, οδηγείται στο να σπάσει τον κύκλο μιας προϋπάρχουσας ύλης, ως εντελώς ανεξάρτητης και αυτόνομης - είτε αδημιούργητης είτε αυτοδημιούργητης - και να αναγνωρίσει ένα Δημιουργικό Πνεύμα. Με το ίδιο σαφές και κριτικό βλέμμα με το οποίο εξετάζει και κρίνει τα γεγονότα, μπορεί και καταγράφει και αναγνωρίζει το έργο του παντοδύναμου Δημιουργού, του οποίου η δύναμη εξέφερε το ισχυρό «fiat» (γεννηθήτω) και ως Δημιουργικό Πνεύμα προκάλεσε δισεκατομμύρια χρόνια πριν τα πάντα, αποκαλυπτόμενη η ίδια μέσα στο σύμπαν και, με μια χειρονομία γενναιόδωρης αγάπης, έφερε στην ύπαρξη ύλη γεμάτη ενέργεια. Πράγματι, φαίνεται ότι η σημερινή επιστήμη, επιστρέφοντας σε ένα άλμα εκατομμυρίων αιώνων, πέτυχε να γίνει κατά κάποιον τρόπο μάρτυρας αυτού του πρωταρχικού Fiat Lux (γεννηθήτω φως), όταν, από το τίποτα, ξεχύθηκε μαζί με την ύλη μια θάλασσα φωτός και ακτινοβολίας, ενώ τα σωματίδια των χημικών στοιχείων χωρίζονταν και επανασυνδέονταν σε εκατομμύρια γαλαξίες».

Η γλώσσα αυτή είναι αναμφισβήτητα ρητορική και αναδεικνύει την ικανότητα της επιστήμης να επιστρέφει μέχρι το σημείο να γίνεται ένας ιδανικός «μάρτυρας» της αρχικής εντολής της Δημιουργίας. Δεν μιλάει ευθέως για κάποια «επιστημονική απόδειξη της ύπαρξης του Θεού», αλλά θέλει να πει ότι αυτό που η

επιστήμη ανακαλύπτει δεν φαίνεται να αρνείται αυτό που η πίστη επιβεβαιώνει.

[Συνεχίζεται]

<http://bit.ly/2C0ilrP>